Pregledni naučni rad
UDK:316.6:616.89-053.3/.6
DOI:10.7251/ZND2601240M

SAMOUBISTVA DECE I MLADIH

***Dr Zorica Mrševi*ć[185]**
naučna savetnica Instituta društvenih nauka u penziji i profesorka Fakulteta za evropske pravno političke studije, Beograd

Sažetak. *Predmet izlaganja su samoubistva dece i adolescenata, pojava analizirana u senci činjenice da se svake godine u svetu ubije dvostruko više ljudi nego što strada u ratu, (u Srbiji godišnje izvrši suicid oko 650–700 osoba, od toga manje od 10 posto su deca i adolescenti). Samoubistvo je jedan od vodećih uzroka smrti u adolescentnoj dobi, i u 21. veku sve je veći broj samoubistava ili pokušaja samoubistva kod dece i adolescenata. Mnogi mladi ljudi nestrpljivo, i čini im se predugo, čekaju da njihov život „započne“, a kada to potraje, onda poneki izlaz vide u suicidu. Smatra se da su poremećeni odnosi u porodici u 80% svih slučajeva pokušaja samoubistva dece ispod 15 godina, direktno odgovorni za potpun neuspeh dece da se uključe u život. K*ada društvo prekomerno ”reguliše” pojedinca, tj. vrši prekomerni pritisak, to može za rezultat često da ima osećaj životne bespomoćnosti. *Mladi su druga po brojnost starosna grupa samoubica, posle grupe starijih od 50 godina. Oni se ubijaju usled narkomanije, alkoholizma ili povezanosti sa sektama. Specifični faktori rizika kod mladih su stresne situacije poput školskog neuspeha, loše komunikacije sa roditeljima i okruženjem, problemi sa prvim ljubavima, uticaj medija (koji mogu da izazovu tzv. „Verter” efekat, ali i „Papageno” efekat), dostupnost vatrenog oružja, alkohola i droge. Suicidno ponašanje gotovo nikad nije „impuls bez razloga“ i kod mladih je češća crno-bela percepcija („ovo nikad neće proći“). Okidači su često kumulativni, nije jedan događaj presudan. Nagomilavaju se stres, gubitak, konflikti, odbacivanje, dugotrajna nemoć. Vrsta dominantnih okidača kod maloletnih osoba su vršnjačko nasilje (uključujući i ono izvršeno onlajn), školski pritisak, porodični konflikti, problemi identiteta i pripadanja. Samoubica adolescentnog doba je prevalentno muškog pola, nesiguran je, sklon depresiji i uplašen, koji se od straha oslobađa agresivnošću prema drugima i sebi. I kod maloletnih (kao i kod odraslih) u pozadini samoubistva su osećaji beznađa, bezvrednosti, depresije ili anksioznosti. Usamaljenost se ne sagledava kao izdvojen faktor, ali čest je prateći element sa ostalim faktorima.I kod mladih (mnogo češće nego kod odraslih) potencijalnih samoubica, pravovremena podrška dramatično smanjuje rizik. Razgovor koji je došao „na vreme“ često pravi razliku, što je u konkretnom slučaju, razlika između života i smrti.*

Ključne reči: *samoubistvo, adolescentsko doba, osećaj beznađa, kumulativnost okidača, porodični konflikti, školski neuspeh, emocionalno zanemarivanje, “Verter” efekat*

OPŠTE O SAMOUBISTVU

Pod samoubistvom treba podrazumevati samo i isključivo svesno i namerno uništavanje sopstvenog života, kako smatra jedan od istaknutih suicidologa, Edvin Šnajdman.(Schneidman, 2004). To je jedan od vidova nasilja, u ovom slučaju nasilja prema sebi, koje je za razliku od drugih vidova

[185] zorica.mrsevic@ gmail.com

https://orcid.org/0000-0003-1968-9699

nasilja, čin bez konačnog odgovora i razrešenja, jer ga počinitelj uvek odnosi sa sobom. Motive za samoubistvom u želji za razumevanjem ovog čina, društvo je pronalazilo u različitim pretpostavkama, dok je za povode uvek tražen racionalan odgovor, nemogućnost samoubice da sagleda alternativne puteve i rešenja gde se suicid sagledava kao jedini mogući izbor u datom trenutku (Bearman, 1991). Kako god da se samoubistvo sagledava ono obično asocira na neuspeh i sramotu

Pod decom smatramo lica mlađa od 18 godina, u koju kategoriju ulaze mlađi adolescenti lica od 12 do 15 godina i srednji adolescenti od 15 do 18. godina. Kako se adolescencija ne završava sa zakonskim punoletstvoma, ovim radom obuhvatamo i lica u tzv. kasnoj adolescenciji, od 18 do 26 godina (Marković, 2020). Samoubistvo je jedan od oblika devijantnog ponašanja kome prethodi zbir više negativnih faktora, i posledica je narušenih socijalnih veza. Da li samoubistvo možemo tretirati kao ljudsku slobodu, hrabrost, kukavičluk? Ova pitanja se provlače ne okrivljujući nikoga za takve odluke, ali što može značiti okrivljavanje čitave okoline samoubica, pa i celog društva. Samoubice možemo posmatrati kao potištene, usamljene, razočarane, očajne, bespomoćne i često obolele osobe koji ne pronalaze mesto u današnjem svetu i koje budućnost obeshrabruje, pa jedino rešenje pronalaze u prestanku svog postojanja. Kod njih kao da je strah od života, nadjačao volju za životom.

Samoubistvo se u današnje vreme smatra i sramotom, ali i kao herojski čin, u nekim slučajevima i kao čin samokažnjavanja, kod svih se uočava gubitak smisla života, može da se opravda kao duševna ili telesna bolest, ali gotovo uvek ovaj pojam i dalje nosi znake životnog neuspeha i sramote. Postoje mnoge životne situacije u kojima osoba ne vidi rešenje ni kraj svojim problemima, pa zato vide jedino rešenje u prestanku svog života. Osobe koje su spremne na takav zastrašujući čin prema samom sebi su najčešće usamljene, potištene, razočarane u društvo i budućnost koja obespokojava, najčešće obolele i same. Anomično samoubistvo nastaje usled društvenih kriza, kada društvo nije regulator usmeravanja pojedinca, što vodi u narušavanje socijalnih normi. Koreni fenomena suicida nastaju u odnosima pojedinac-društvo, kroz koncept faktora rizika i zaštite. Najveći broj samoubistava dešava se među penzionerima i ljudima koji su izgubili posao. Rizične profesije su lekari, farmaceuti, poljoprivrednici. A rizične grupe mogu biti policija, vojska, pisci i zatvorenici. Samoubicama društvena zajednica ponekad može da izgleda kao zverinjak u kojoj samoubilačko rešenje izgleda kao neizbežna sudbina (Bearman, 1991). Zbog siromaštva, neki su postali kriminalci i prilikom hapšenja i u pritvoru su u suicide pronašli beg od odgovornosti i gubitka dostojanstva, pa su sramota i strah presudili.

Uočavaju se ljubomora i učestale svađe i porodično nasilje među uzrocima incidenata. Tradicionalne moralne kontrole i standardi, koje je nekada obezbeđivala religija, uglavnom su nestali sa savremenim društvenim razvojem pa su mnogi pojedinci u savremenom društvu obuzeti osećajem da njihov svakodnevni život nema nikakvog smisla. Samoubistva među muškarcima su češća nego među ženama, među protestantima nego među katolicima, među bogatima više nego među siromašnima, i među neudatim – neoženjenim ljudima više nego među udatim, odnosno oženjenim. Tihi faktori ili hronično samoubistvo, su neki oblici zavisnosti i asketizma. Reč je o takvim načinima življenja koji mogu da provociraju suicidalno ponašanje. Prema motivu suicid može biti traženje pomoći, bežanje iz nepodnošljive situacije, oslobađanje od teške psihičke/fizičke patnje, pokušaj uticaja na neku značajnu drugu osobu, kao manifestacija ljubavi, olakšavanje teškoća drugima, kako bi se drugi ražalostili ili potresli, kako bi se drugi uverili koliko im je očajno bilo živeti, kao pokušaj otkrivanja da li su zaista voljeni, činjenje nečega u nepodnošljivoj situaciji, gubitak samokontrole posle čega na kraju dolazi želja za smrću. Posmatrano po godišnjim dobima, najviše smrtnih slučajeva je u proleće i leto, a najmanje zimi (Penev, 2014:85).

Među individualne, endogene faktore ubrajaju se crte ličnosti, duševne bolesti, nasledne osobine, sklonost rizičnom ponašanju a društveni/egzogeni, su socio kulturni, ekonomski, gubitak posla, gubitak bliskih osoba, socijalna izolacija, problemi u školi, poremećaji komunikacije u porodici.

Najčešće nijedan od pomenutih faktora ne ne dovodi samostalno do samoubistva, već tek u kombinaciji sa drugim faktorima.

STATISTIČKI PODACI O SAMOUBISTVU

Centralna karakteristika stope samoubistava je da ima strukturu koja je stabilna i tokom vremena i u različitim kontekstima. Indikacije ove strukture vidimo u stabilnosti stope samoubistava u različitim kategorijama ili grupama osoba. Protestanti imaju veće stope samoubistava od Jevreja, preduzetnici imaju veće stope od radnika, a neoženjeni i razvedeni muškarci su skloniji samoubistvu od onih koji su (Dragišić Labaš, 2019:79). Prosečna starost samoubica je povećana sa 43 godine 1990. na 47 godina 2021. kada je reč o muškarcima i sa 41,9 na 46,9 godina kada je reč o ženama (Tanjug, 2025).

Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku (RZS, 15.08. 2025), 2023. godine je u Srbiji bilo 668 smrtnih slučajeva usled samoubistva — najmanje u poslednjih više od decenije. Takođe RZS je objavio da se u periodu 2013–2023. zabeležilo ukupno 10.469 samoubistava., a 2024. godine je u Srbiji bilo oko 703 samoubistava, što je blagi porast u odnosu na 2023. — prema najnovijim podacima RZS za 2024. godinu. Znači, u proseku poslednjih godina u Srbiji godišnje izvrši suicid oko 650–700 osoba (2023–2024). Mlađi od 18 godina su relativno mali deo ukupnog broja, sa višegodišnjim podacima koji pokazuju desetak slučajeva u dužem periodu za najmlađe (ispod 15), i nekoliko desetina ako se uzmu šire uzrasne grupe mladih do 24 godine.

Kada su u pitanju mlade osobe (do 18g) tačni zvanični podaci RZS o samoubistvima mlađih od 18 godina za najnoviju godinu (2023 i 2024) nisu javno objavljeni na istom mestu kao ukupni brojevi, ali postoje neki indikatori. U periodu 2013–2022. bilo je 16 slučajeva samoubistava kod dece mlađe od 15 godina prema RZS-u (podatak za duži period, ne za jednu godinu). Iz nezavršene analize iz 2025. godine navodi se da je 27 osoba koje su izvršile samoubistvo u toku 2024. bilo mlađe od 24 godine (ovo uključuje starije tinejdžere, ne samo mlađe od 18). Četiri osobe dnevno izvrše samoubistvo u Srbiji, od kojih su čak dve iz Vojvodine. Srbija je po tom obliku socijalne devijacije trinaesta u svetu. U Srbiji više od hiljadu ljudi izvršilo samoubistvo i to je najviše njih bilo smešteno u kolektivnom izbegličkom smeštaju. Zanimljivo je da procenat samoubistava opada za vreme ratova.

U Evropi najveću stopu samoubistva imaju Irska i Grčka, dok u našoj zemlji najveći procenat samoubistva je u Vojvodini. U posebnom riziku od samoubistava su muškaraci u Istočnoj Evropi, i adolescenati i žena u zapadnoj Evropi. Muškarci četiri puta češće izvršavaju samoubistvo od žena koje su za razliku od njih učestalije u pokušajima. Osobe mlađeg uzrasta, od 15 do 29 godina, učestvovale sa preko 40% (Tanjug, 2025).

U Americi najčešći način izvršavanja samoubistva je vatreno oružje, a kod žena trovanje (Bond, et al, 2023). Muškarci burnije reaguju na promene socijalnog i ekonomskog statusa. Ženska populacija je sklonija traženju pomoci i poveravanju, dok muškarci to gledaju kao odraz slabosti, što je na neki način rezultat socijalizacije. Porodica i brak su zaštitni faktori samoubistava kao devijantne pojave. No, ukoliko su disfunkcionalni, mogu postati rizičan faktor. Tako da, osobe koje žive same se dva puta više samoubijaju, a kod razvedenih i udovaca je taj rizik čak i 4-5 puta. Niska stopa samoubstva za vreme rata, prema Dirkemu, može se posmatrati kao znak povećane društvene integracije.

Prosečna starost osobe koja izvrši samoubistvo u Srbiji je 52 godine. Oko 70% samoubistava izvrše muškarci, učešće žena je oko 30%, dok je najčešći način izvršenja samoubistva vešanjem ili gušenjem. Oko 6–7 suicida na 100.000 mladih (15–24) u Srbiji. Adolescenti imaju najviši polni disparitet (više kod dečaka). Najčešći metod je vešanje. Srbija ima relativno stabilnu stopu suicida mladih ali slabu kulturu javnog imenovanja slučajeva.

UZROCI SAMOUBISTVA

U tumačenju uzroka samoubistva postoje dva opšta teorijska modela koji se metaforično mogu nazvati model "*trule jabuke"* i model *"trulog bureta"* (O'Conor, Sheehy, 2001). Model "*trule jabuke*" zasnovan je na ideji da je samoubica nefunkcionalan pojedinac, pa zato treba saznati koje ga individualne ili lične karakteristike izdvajaju u odnosu na "zdrave jabuke" u društvu. Model "*trulog bureta*" samoubistvo sagledava kao rezultat društvenog uticaja na pojedinca pa zato fokus u prevenciji i tretmanu treba usmeriti ka društvenim faktorima koji dovode do samoubistva. Mozak adolescenata još nije u potpunosti razvijen, posebno delovi odgovorni za kontrolu impulsa, procenu posledica, dugoročno planiranje. Kod mlađih od 18 godina često postoji osećaj bezizlaznosti koji je vremenski ograničen, ali u tom trenutku doživljen kao trajni mladi često ne umeju da verbalizuju unutrašnju patnju. Mnogi mladi ljudi čekaju da njihov život „započne", a to se ne dešava i onda izlaz vide u suicidu.

Porast stope suicida među adolescentima je poseban pokazatelj nemogućnosti da se živi modelom koji trenutno najveći broj populacije živi u područjima sa najvećom stopom suicida. Mladi ljudi koji se bore da uspostave svoj seksualni identitet često smatraju roditelje nepristupačnim, jer se smatra da imaju konzervativan stav o seksu. (Gilchrist, Sullivan, 2006). Njihovi vršnjaci imaju malo saosećanja prema onima koji se ne pridržavaju tradicionalnih rodnih uloga. Vršnjaci su često prve osobe kojima se obraćaju mladi ljudi koji se bore sa problemom vezanim za seksualnost ili veze, ali tim mladim osobama od poverenja često nedostaje saosećanje i razumevanje. Kada se ovo dešava u generalno nepodržavajućem, neprijateljskom okruženju, nije teško videti zašto mladi ljudi koji se bore da uspostave svoj seksualni identitet ponekad počinju da razmatraju samoubistvo kao opciju kada se opiru ograničenjima rodnih stereotipa i tradicionalnih seksualnih običaja. Porodični faktori konflikti u porodici, razvod roditelja (posebno ako je praćen intenzivnim konfliktima), nasilje u porodici, emocionalno zanemarivanje, prethodni suicid u porodici (genetski model ponašanja). Nije naravno svaki razvod ili porodični problem faktor suicidalnog rizika, ali u kombinaciji nestabilnosti i nedostatka podrške može povećati ranjivost mladih. Samo istovremeno delovanje suicidogene dispozicije (smanjenog životnog nagona) i pojačane psihičke reaktivnosti na spoljne ili unurašnje nadražaje pojedinca i samoubilačkih motiva (egzogenih i endogenih) dovodi do samoubistva (Shneidman, 2004).

Važno je ponoviti da za samoubistvo nikada ne postoji jedan jedini razlog, već se gotovo uvek radi o kombinaciji faktora, u složenoj interakciji ličnih, porodičnih i društvenih činilaca. Najčešći faktori koji se identifikuju u istraživanjima i kliničkoj praksi pominju se mentalni poremećaji a među njima kao najčešći pojedinačni faktor javljaju se depresija (često nedijagnostikovana), anksiozni poremećaji, poremećaji ponašanja, bipolarni poremećaj, zloupotreba alkohola ili droga (češće kod starijih tinejdžera). Kod adolescenata se depresija često ne ispoljava samo tugom, već i razdražljivošću, povlačenjem, padom uspeha u školi, poremećajem sna. Nemoć i slomljena volja za životom tera na "jedini" izbor koji im preostaje, dobrovoljni ali surovi odlazak iz života koji ukazuje da je kod mladog samoubice strah od života nadjačao strah od smrti, kao svojevrsan nesporazum sa životom u kome je došlo do suočavanja sa neshvatanjem okolone, poniženjem, raznovrsnim gubicima, fizičkim i duhovnim patnjama. Ipak ostaje činjenica da samoubistvo i dalje ostaje glavni uzrok smrtnosti koji se može sprečiti (Tanjug, 2025).

OPŠTE O SAMOUBISTVU MLADIH

Nema veće tuge od one kada roditelj ne može ništa da učini da spase svoje dete koje želi da umre.

(Kavaguči, 120)

Prema poslednjem istraživanju u okviru projekta "Prevencija vršnjačkog nasilja u školama“ oko 60 odsto učenika osnovnih i srednjih škola doživelo bar jedan oblik vršnjačkog nasilja dok je 28 odsto učenika bar jednom bilo nasilno (Slepčević, 2025). Za godinu i po dana škole su prijavile 2.165 slučajeva vršnjačkog nasilja na nacionalnoj platformi "Čuvam te" (Duka, 2024). Fizičko, verbalno, psihičko nasilje, socijalna isključenost i sve aktuelniji "sajber buling" jesu oblici vršnjačkog nasilja, ne samo u Srbiji. Deca prema drugoj deci vrše ozbiljna krivična dela sa elementima nasilja. Kritičan uzrast je 11-12 godina.

Nasilje koje doživljavaju mladi ljudi ne retko izaziva osećaj bespomoćnosti (Seligman, 2012) i očajanja. A ono može da raste usled nedovoljne emocionalne podrške detetu, kada porodica ne funkcioniše, škole ne reaguju i društvo ne reaguje i time normalizuju agresiju. Pri tom nasilnici neretko ostaju nekažnjeni, što podstiče dalje nasilničko ponašanje, a zbog sporosti sistema mnogi incidenti ostaju nevidljivi jer se ne prijavljuju.

Definisani su različiti oblici nasilja kojima deca i mladi mogu da budu izloženi i van škole npr. tokom školskih ekskurzija i drugih putovanja. Zbog toga su mapirane različite situacije u kojima može doći do nasilja i identifikovali grupe dece i mladih koja su u posebnom riziku (npr. deca iz romske zajednice, LGBTI deca, deca sa invaliditetom, deca sa smetnjama u razvoju, deca u stanju socijalne potrebe (Заштитник грађана, 2024:35).

Savremeni adolescent živi dugi niz godina u liminalnom stanju, u dva sveta koja se mogu, ali i ne moraju dodirivati ili susretati. Današnji tinejdžer je često član dva odvojena društva, porodice porekla i vršnjačke grupe. U oba, adolescent je do određene mere pod uticajem tih sredina i stoga podložan normativnim zahtevima i regulacijama svakog od njih. Činjenica je da su deca na mrežama, da to je postao njihov realan život, a kada izađu u realan život nemaju nešto što se zovu socijalne veštine (RTS, 2025).

Sve više mladih ljudi ne može da se izbori sa iskušenjima i izazovima koje nose društvena previranja, te gube bitku sa problemima i preprekama sa kojima se suočavaju. Neki zbog seksualne orijentacije, neki zbog prevelikih, opterećujućih očekivanja, neki što im se čini da su etiketiran kao društveni otpad. U jednom određenom trenutku pomisle da je samoubistvo jedini mogući logičan izbor rešenja situacije u kojoj se nalaze. Vapaje za pomoć, čak i one jasno vidljive, skoro da niko ne prepoznaje, izostaje odgovor institucija i adekvatna institucionalna, sistemska podrška. Psihička bol je ona presudna, najvažnija karakteristika (Shneidman , 2004) potencialong samoubice.

Mlade samoubice nanose sebi bol kako bi na taj način nesvesno kaznili roditelje što ih ne vide, ne primjećuju njihovu psihičku bol, ne uvažavaju, omalovažavaju sve ono što ga čini nesretnim (Lajović, 2024). Istaknuti suicidolog Edvin Šnajdman ukazuje i na postojanje onoga što se zove apel fenomenom - skretanje pažnje na problem u kojem se trenutno mlada osoba nalazi što je alarm okolini da nešto nije u redu. To je parasuicidalni fenomen ili pantomima smrti.

NAJPOZNATIJI SLUČAJEVI SAMOUBISTAVA MLADIH U SRBIJI

Nekoliko je slučajeva privukli su nacionalnu pažnju, ali nisu ostali „simboli“, kao što su samoubistva srednjoškolaca nakon vršnjačkog nasilja (Niš, Subotica, Beograd u različitim godinama). Pojedini slučajevi povezani su sa školskim nasiljem, porodičnim konfliktima, emotivnim problemima. Ovi slučajevi su često ostajali bez trajnog imena u javnosti jer su porodice tražile privatnost ili su mediji naknadno uklanjali identitete.

Slučaj Alekse Jankovića, 14 godina, koji se posle osmomesečnog vršnjačkog nasilja ubio 2011.g. je i dalje najpoznatiji. Roditelji su vodili javnu kampanju i sudske procese, pokrenuta je inicijativa za „Aleksin zakon“ protiv vršnjačkog nasilja, slučaj je dugo bio prisutan u obrazovnim debatama. Za razliku od većine drugih slučajeva, dobio je ime, zakonodavni kontekst, dugoročnu javnu memoriju.

Milica Kostić (1956–1974), 18 godina, Kruševac. Skočila sa zgrade bežeći od pokušaja silovanja. Postala simbol „časne smrti“ u Jugoslaviji.

Kristina Kika Đukić (2000–2021). Beogradska jutjuberka i gejmerka, preminula sa 21 godinom (formalno više mlada odrasla nego adolescent). Njena smrt 2021. izazvala veliku javnu raspravu o vršnjačkom nasilju i sajber-nasilju. U javnosti je često povezivana sa dugotrajnim online maltretiranjem. Iako nije bila maloletna, u Srbiji se često navodi u kontekstu mladih i kontinuiranog maltretiranja, slično Aleksinom slučaju.

Momak iz Laktaša M. D. 22 godine, izvršio je samoubistvo u oktobru 2022 nakon što se na društvenim mrežama pojavio snimak u kome je ismejan tokom razgovora za posao. Pitanja koja je postavljao šef poslovnice momku koji je došao tražiti posao bila su, po ocenni boraca za radnička prava, više nego bezobrazna, pa su još, povrh toga, snimana i deljena na društvenim mrežama. Jedan mladi život se ugasio zbog toga što nije mogao podneti sramotu koja mu je nanesena. Kako prenose mediji iz regiona, policija je uhapsila radnika pumpe koji je napravio snimak (Sanas online, 2022). Reakcije su bile Stop nasilju nad radnicima, a onima koji su poslali u smrt mladog čoveka poručeno je njegova smrt je njima na duši. Osudama se pridružio i vladika Grigorije, smatrajući da za samoubistvo dvadesetdvogodišnjeg Mladena iz Laktaša svi snosimo odgovornost jer se Mladen „nije ubio zbog svoje eventualne krhke prirode, već zbog naše surovosti i nemilosrdnosti“ (Danas online, 2022).

Pažnju javnosti je skrenuo i pokušano, nedavno nerealizovano samoubistvo na Filozofskom fakultetu. Blokader M. K. iz Pančeva je tokom noći između 27. i 28. decembra 2024. godine, usled psihičke nestabilnosti, popio veliku količinu lekova za smirenje, što je umalo dovelo do fatalnog ishoda. Inače, reč je o licu koje je dugogodišnji pacijent Instituta za mentalno zdravlje u Palmotićevoj ulici u Beogradu, a takođe je i privođen zbog posedovanja narkotika (Politika online, 2026).

SLIČNOSTI I RAZLIKE U ODNOSU NA SAMOUBISTVA ODRASLIH

Kod samoubica svih uzrasta javlja se psihička patnja kao zajednički imenitelj. I kod mladih i kod odraslih u pozadini su osećaji beznađa, bezvrednosti, usamljenosti, depresije ili anksioznosti. Suicidno ponašanje svih starosnih kategorija gotovo nikad nije „impuls bez razloga“. I kod jednih i kod drugih tzv. okidači su često kumulativni, tj. nije jedan događaj presudan, već je to nagomilavanje stresa, gubitaka, učestalih konflikta, odbacivanja, sve to praćeno dugotrajnim osećajem nemoći. Takođe u obe starosne grupe postoje tzv. znakovi upozorenja kao što su povlačenje, promene raspoloženja, pad funkcionisanja, razmišljanje o besmislu života ili smrti kao izlaztu iz životnih nevolja i ćorsokaka, mada isti znakovi upozorenja mogu da se manifestuju drugačije, kod starijih manje eksplicitno nego kod mladih.

Ključne razlike su da se mlade, potencijalne samoubice nalaze u razvojnoj fazi, relativno udaljeni od psihološke zrelosti. Oni još nemaju stabilno formiran identitet ni punu sposobnost dugoročnog sagledavanja posledica. Emocije su intenzivnije, a tolerancija na frustraciju manja. Za razliku od njiha odrasli imaju razvijenije kognitivne kapacitete, ali i nose „teže životne terete“, npr. dugove, komplikovane porodične obaveze, hronično nagomilane probleme. Kod mladih je češća crno-bela percepcija („ovo nikad neće proći“), dok odrasli češće doživljavaju hroničnu iscrpljenost kumulativnim životnim probemima.

Dominantni okidali su kod mladih samoubica vršnjačko nasilje (uključujući onlajn), školski pritisak, porodični konflikti i problemi identiteta i pripadanja (Mršević, 2023:16). Kod odraslih ti su okidači ekonomski stres, nezaposlenost, partnerski raskidi i razvod, hronične bolesti, socijalna izolacija u starijem dobu.

Razlikuje se i odnos prema smrti ovih starosnih kategorija potencijalnih samoubica. Naime deca i adolescenti ponekad imaju fragmentarno razumevanje nepovratnosti smrti ili je idealizuju kao „bekstvo“ ili „poruku drugima“, dok odrasli češće doživljavaju smrt kao kraj patnje, a ne kao sredstvo

komunikacije. Ovo ne znači da su namere mladih „manje ozbiljne“ — naprotiv, rizik je često potcenjen upravo zbog toga. Kod mladih uočava se i uloga impulsivnosti u vidu znatno veće uloge naglih reakcija na akutni stres. Nasuprot mladalačkoj impulsivnosti, odrasli češće dugotrajno razmišljaju i planiraju što povezuju sa osećajem bezizlaznosti.

U pogledu socijalna mreža i vidljivosti, mladi su formalno „okruženi“ (škola, porodica), ali se emocionalno mogu osećati potpuno izolovano i usamljeno. Odrasli mogu imati formalnu autonomiju odlučivanja i životnih izbora, ali i situaciju realne socijalne izolacije, posebno u srednjem i starijem dobu.

KULTURA SAMOUBISTAVA

Pojam „kultura samoubistava“ nije formalni naučni termin sa jedinstvenom definicijom, ali se u sociologiji i antropologiji koristi da opiše društvene obrasce, norme i značenja u kojima je samoubistvo u određenoj meri razumljivo, tolerisano ili čak simbolički vrednovano u datoj zajednici. Taj termin označava da društvo na neki način daje smisao tom činu, a ne samo da ga registruje kao tragediju. U svetu može se javiti kroz tradiciju, umetnost ili deo društvene norme a na Balkanu preovlađuje osuda i tabu, bez sistemske kulturne legitimacije. Ali iako ne postoji razvijena „kultura samoubistava“ u klasičnom smislu, ipak postoje određeni elementi, ideja žrtve za čast, zajednicu, domovinu (više kroz rat i heroizam nego kroz samoubistvo).

Ne postoji „čista“ kultura samoubistava, ali postoje društva ili periodi gde su neki elementi izraženiji, npr. zajednica ne osuđuje jasno samoubistvo kao i specifične zatvorene zajednice npr. sekte, vojne jedinice, zatvori, ali to nije kulturna glorifikacija, već pre društveni problem. Postoje narativi (priče, mitovi, istorijski uzori) koji ga legitimišu, zajednica razvija specifičan odnos prema smrti i ličnoj žrtvi. Tako npr. Dirkem ukazuje da stope samoubistava zavise od nivoa društvene integracije i normi, a ne samo od individualnih problema. „Kultura samoubistava“ može imati različite oblike, npr. kroz romantizaciju i estetizaciju kada književnost, film ili mediji prikazuju samoubistvo kao „uzvišeno“ ili „tragično lepo“ i time mogu da izazovu tzv. „Verter efekat“. Tradicionalno normirani oblici postoje tamo gde se samoubistvo tretira kao čin časti ili dužnosti kao npr. japanski Sepuku (ritualno samoubistvo samuraja) ili u savremeno doba postojanje dugotrajno visoke stope samoubistava zbog poslovnih ili školskih neuspeha i sramote zbog njih, kao i fenomena poput šume samoubica Aokigahara.

Aokigahara je „šuma samoubica“ nalazi se u podnožju planine Fudži. Aokigahara je gusta šuma površine oko 30 km², nastala na okamenjenoj lavi posle erupcije planine u 9. veku. Zbog gustine drveća i vulkanskog tla, u šumi vlada neobična tišina – zvuk se slabo prenosi, a teren je težak za snalaženje. Takođe postoji i znatna fizička izolacija šume, jer je iz nje teško naći izlaz, što može pojačati osećaj beznađa i utisak da je mesto „ukleto“, što je svakako više deo folklora nego činjenica. Još od druge polovine 20. veka povezuje se sa velikim brojem samoubistava a i u savemeno vreme svake godine se beleže desetine pokušaja. Zbog toga su vlasti kasnije prestale da objavljuju tačne brojke kako ne bi dodatno podsticale taj fenomen. Danas se ulažu napori da se tragedije spreče, na ulazima stoje poruke poput, „Vaš život je dragocen“, postavljeni su brojevi za pomoć i savete, policija i volonteri patroliraju šumom.

Postoje mesta i na Balkanu (i u Srbiji) koja su lokalno prepoznata kao rizična, ali ne postoji neko takvo „jedno mesto“ poput Aokigahara. Izdvaja se npr. Pančevački most koji je dugo važi za jedno od najrizičnijih mesta u Beogradu, i Brankov most koji takođe beleži pojedinačne slučajeve. Postoji i drugim mestima na Balkanu, kao što su mostovi i visoke građevine u većim gradovima (npr. Zagreb, Sarajevo). Ipak, na Balkanu preovladavaju drugačiji društveni narativi o samoubistvu nego u Japanu, kao i manja medijska koncentracija na jedno mesto, jedan događaj, čime bi se mogao stvarati tzv. „efekat imitacije“).

UTICAJ MEDIJA NA SAMOUBISTVO MLADIH, VERTEROV I PAPAGENO EFEKTI

Mediji utiču na stavove, vrednosti i ponašanje ljudi, pogotovo mladih. Medijski komunikacioni efekti artikulišu poruke često bez pravo preuzimanja odgovornosti za posledice. Umesto da prenose i otkrivaju vesti, mediji ih ne retko "prave" doprinoseći širenju raznih mitova, senzacionalizma, i pogrešnih uverenja (Simeunovi-Patić, 2025:346-347), kao i porastu broja tzv. pasivnih potrošača straha, među kojima su mladi vrlo zastupljeni.

Poznati fenomen širom sveta, Verterov efekat, se odnosi na identifikovani porast stope samoubistava mladih nakon objavljenih detaljnih izveštaja o smrti poznatih ličnosti ili drugih ličnosti u medijima. Prvu naučnu upotrebu izraza *„Verterov efekat"* dao je *David Philipps* 1974. godine, u svojoj pionirskoj studiji koja je istraživala uticaj sugestije na samoubistvo. Utvrđeno je da su, između 1947. i 1968. godine, samoubistva porasla odmah nakon objave o samoubistvu u novinama u Britaniji i SAD, pri čemu se to povećanje ograničeno uglavnom na region u kome su vesti kružile.

Romani su bili najemotivniji medij kasnog 18. veka. Tako su u romanu Jadi mladog Vertera (Die Leiden des jungen Werthers, 1774) Johana Volfganga fon Getea, ključnom delu pokreta Sturm und Drang, tematizovane poteškoće glavnoga junaka Vertera da u adolescentskom periodu pronađe balans između sopstvenih očekivanja i društvenih konvencija, ali i frustracije zbog zaljubljenosti u nedostupnu Lotu. Krajnji ishod je tragičan – mladi, osetljivi Verter je počinio samoubistvo (Književnost, 2019).

Po objavljivanju romana nastale su brojne književne imitacije (tzv. verterijade – Wertheriaden), omladina je bila zaluđena likom Vertera, te se i oblačila poput njega, a Jade mladog Vertera su zatim i zabranjivali i kritikovali zbog navodnog izazivanja talasa stvarnih samoubistava. Nametnulo se, stoga, pitanje kako književnost i umetnost uopšte, ali i medijska izveštavanja u savremeno doba, na temu samoubistava utiču na suicidalne ljude, pa su proučavana dva fenomena: Verterov efekat i Papagenov efekat.

Verterov efekat odnosi se na pretpostavku da postoji korelacija između samoubistava o kojima se piše, odnosno izveštava, na detaljan, senzacionalistički ili romantiziran način i povećanja broja suicida. Iako su se ishodi sprovedenih istraživanja razlikovali, opšti zaključci su da su za potencijalnu identifikaciju s osobom koja je izvršila samoubistvo i pokušaj imitacije od značaja informacije o tome koliko godina ima, kog je pola, kako izgleda, opisi karaktera, obrazovanja i međuljudskih odnosa, te da bi trebalo izbegavati navođenje tih podataka, kao i podatke o metodi, mestu i pojednostavljeno navedenoj motivaciji. Način na koji se piše igra bitnu ulogu, o čemu treba posedovati svest i odgovorno pratiti smernice nastale na osnovu istraživanja, da ne bi došlo do suicidalnog ponašanja koje se definiše kao generalizovana imitacija (Vreme, 2023).

Papagenov efekat, s druge strane, zasniva se na pretpostavci da pisanje i izveštavanje o ljudima koji su uspešno prebrodili krizne situacije i suicidalne misli može pozitivno uticati na publiku u sličnim životnim okolnostima. Papageno je lik iz opere Čarobna frula (Die Zauberflöte, 1791) Volfganga Amadeusa Mocarta. Zbog rastanka s voljenom odlučuje da se obesi, ali se pojavljuju tri dečaka koji ga savetuju da je dozove muzikom. Pisanjem o pronalasku konstruktivnih rešenja za naizgled bezizlaznu krizu i realističnim sagledavanjem njenih višestrukih uzroka može se doprineti prevenciji suicida i pružiti pozitivan primer (Đukić, Mirzajanc, 2023).

ZAKLJUČAK: DRUŠTVENE MERE PROTIV SAMOUBISTAVA

Kao odgovor na zabrinutost zbog samoubistava mladih, mnogi programi intervencije su se fokusirali na poboljšanje „svesti o samoubistvu", ili prepoznavanje korelata suicidalnog ponašanja. Kao delotvorni su se pokazali omogućeni pristupi osnovnim uslugama skrininga ili razvoj programa mentalnog zdravlja (Tanjug, 2025).

Postoji potreba da roditelji, nastavnici i drugi pružaoci usluga tešnje međusobno sarađuju u ulogama edukatora i staratelja, kako bi formirali partnerstvo što bi pomogli mladima da se nose sa stresnim okolnostima kada se sa njima susretnu. Država, škola, roditelji – svi moraju hitno reagovati. Jer ako dozvolimo da nam najmlađi rastu verujući da je nasilje normalno sredstvo, onda više ne govorimo o pojedinačnom slučaju, već o naciji koja gubi svoju budućnost (Politika online, 2025).

Potrebno je da se pruži podrška detetu, porodici, da se u školi, ako postoji, primiri konflilktna situacija, da se napravi realan plan za reagovanje, kao i promovisanje stava da je hrabrost potražiti pomoć a ne kukavičluk, stav NVO Sačuvajmo život (Lajović, 2024). Potrebno je formiranje jakog vrednosnog sistema od koga se neće odstupiti, kao i potreba da se u rešavanje situacije povećanog rizika od suicida uključi takozvana spoljna mreža zaštite, odnosno institucije sistema socijalne i zdravstvene zaštite (Politika online, 2026).

Bolje razumevanje Verterovog efekta moglo bi pomoći zdravstvenim radnicima koji rade na prevenciji samoubistva, posebno onima koji dolaze u kontakt sa potencijalnim samoubicama. Uputstva medijima kako ne treba izveštavati o samoubistvu (Nedeljnik, 2019) pre svega sadrži imperativ izbegavanja svakog senzacionalizma, sa komentarima i izjavama očevidaca i „bombastičnim“ naslovima, a takođe opisivanje metoda, davanje detaljnih informacija o planu, mehanizmu i načinu na koji je osoba sebi oduzela život. Nužno je izbegavanje predstavljanje samoubistva kao rešenja za postizanje cilja, loše su sve formulacije koje zvuče kao da je osoba samoubistvom postigla izlaz iz neke situacije. To posebno važi za glorifikovanje čina ili osobe, kao što su romantični prikazi života i smrti preminulog (posebno kod javnih ličnosti), slike velikih pogrebnih kolona, uplakane porodice i prijatelja na sahranama.

Smatra se da bi promena prirode medijskog izveštavanja o samoubistvima zapravo mogla da posluži za smanjenje stope samoubistava, što je poznato kao već pomenuti “Papageno efekat”. Predstavljanjem onih koji su u opasnosti od smrti usled samoubistva sa uspešnim pričama i strategijama nadvladavanja, kao i pominjanjem usluga mentalnog zdravlja, moglo bi doći do smanjenja stopa.

U Srbiji postoje ključni elementi prevencije, krizne linije, zdravstveni sistem, NGO sektor. Ali nedostaje sistemska, koordinisana i kontinuirana prevencija u školama i zajednici. Na osnovu istraživanja i prakse ključni problemi u Srbiji su nedovoljno rano prepoznavanje problema, stigma (mladi se ustručavaju da traže pomoć). nedostatak psihologa u školama, slaba koordinacija između sistema (škola–zdravstvo–socijala), ograničena dostupnost usluga u manjim sredinama. Sistem zdravstvene zaštite koji čine domovi zdravlja i psihijatrijske službe gde mnogi mladi dolaze u kontakt sa lekarima, ali ne govore o problemu.

Efikasne društvene mere protiv samoubistva mladih uvek su višeslojne. Ne postoji jedna „čarobna“ intervencija, već kombinacija obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih i medijskih pristupa. Istraživanja pokazuju da upravo takve kombinovane strategije daju najbolje rezultate. Najefikasnije su strategije koje deluju pre nego što se problem razvije (prevencija), uključuju više sistema odjednom (škola, porodica, zdravstvo), jačaju povezanost i osećaj smisla kod mladih.

Zato se među najefikasnije ubrajaju školski programi, npr. programi socijalno-emocionalnog učenja, učenje kako da se prepoznaju emocije, stres i krize, razvijanje veština rešavanja problema i traženja pomoći, obuka nastavnika, roditelja i vršnjaka („gatekeeper“ programi). Ovi programi smanjuju anksioznost, beznađe i rizična ponašanja i pokazuju i smanjenje suicidalnih misli kod mladih. Kao i mlade žene, neki mladići mogu se osećati zarobljenim pritiscima da se prilagode kulturno dominantnim konstrukcijama muškosti/ženstvenosti, što ponekad dovodi do samopovređivanja. Trenutna obrazovna teorija sugeriše da će uvažavanje alternativnih načina života od strane svih članova zajednice, a koje se manifestuje u učionicama, domovima i opštim interakcijama sa drugima, pružiti veću slobodu mladima da se nose sa teškoćama odrastanja (Harli i dr. 2001). Važna motivacija za zajednice da usvoje ovaj pristup mogla bi biti prilika da se smanji rizik

od suicidalnog ponašanja kod mladih ljudi. Potrebni su i programi za bolju komunikaciju u porodici i podrška porodicama u krizi jer su porodični odnosi ključni zaštitni faktor kod mladih. Socijalna povezanost direktno smanjuje rizik od suicida pa je jedna od neophodnih mera smanjenje socijalne izolacije, npr. klubovi mladih, vršnjačke grupe podrške, uključivanje u sport, kulturu, volontiranje. Nevladine organizacije i projekti su važan sektor u Srbiji jer razvijaju programe za mlade (radionice, savetovališta), podrške ranjivim grupama a vode i kampanje i javne inicijative kao što je npr. obeležavanje Svetskog dana prevencije suicida (10. septembar).

Takođe preventivnog karaktera je i kontrola pristupa sredstvima za samoubistvo u vidu ograničavanje pristupa lekovima, oružju, opasnim mestima efikasno sprečava impulsivne pokušaje. To su neke mere redukcije koje sprečavaju pristup mestima sa kojih je lako izvršiti suicid, poput postavljanje ograda na visokim građevinama, koje imaju efekata jer na taj impulsivni trenutni čin i te kako mogu da deluju. Ipak, nije problem u „mestu“, već u ljudima koji prolaze kroz teške krize. Zbog toga se i u Srbiji sve više radi na SOS linijama, kampanjama za mentalno zdravlje, diskretnom nadzoru rizičnih lokacija. Kontinuirane medijske mere su takođe potrebne u vidu odgovornog izveštavanja o samoubistvu (bez senzacionalizma) i promocije priča o oporavku i traženju pomoći.

Za mlade u riziku potrebne su specifične krizne intervencije kao što su individualni planovi bezbednosti i laka dostupnost kontakta za hitnu pomoć i podršku. Ove kratke intervencije mogu direktno smanjiti rizik u akutnim situacijama. Nacionalna SOS linija (br. 011/7777-000) pri Klinika za psihijatrijske bolesti „Dr Laza Lazarević“, kao i Centar Srce (br. 800 330303) koji omogućava besplatnu emocionalnu podršku telefonom i putem četa koji radi svakodnevno i omogućava anonimnu i dostupnu pomoć. Takve linije mogu smanjiti suicid i do ~30%.

LITERATURA

Bearman, P.S. (1991). The Social Structure of Suicide. *Sociological Forum*, Vol. 6, No. 3, 501-524. http://www.jstor.org/stable/684516 stranici pristupljeno 6. februara 2026.

Bond, A. E., Karnick, A. T., Bandel, S. L., Capron, D. W., & Anestis, M. D. (2023). Demographic differences in the type of firearm and location of bodily injury in firearm suicide decedents. *Death Studies*, *47*(8), 948–956. https://doi.org/10.1080/07481187.2022.2144547 stranici pristupljeno 6. februara 2026.

Dragišić-Labaš S, (2019). *Samoubistvo – različiti diskursi*. Beograd: Univerzitet u Beogradu – Filozofski fakultet, Institut za sociološka istraživanja.
https://isi.f.bg.ac.rs/wp-content/uploads/2019/05/Sladjana-Dragisic-Labas-Samoubistvo-razliciti-diskursi.pdf stranici pristupljeno 6. februara 2026.

Duka, S. (2024, 31. oktobar). Vršnjačko nasilje neiskorenjeno, samo menja oblik – čije modele ponašanja slede deca. *Društvo RTS.* https://www.rts.rs/vesti/drustvo/5570253/vrsnjacko-nasilje.html stranici pristupljeno 6. februara 2026.

Gilchrist H., & G. Sullivan. (2006). The role of gender and sexual relations for young people in identity construction and youth suicide. May-June 2006; 8(3): 195-209.

Književnost,.(2019, 28. novembar). Stradanja mladog Vertera. *Književnost.*.
https://www.knjizevnost.com/prepricano-stradanja-mladog-vertera/ stranici pristupljeno 20. januara 2026.

Danas Online. (2022, 29.oktobar). Momak iz Laktaša se ubio nakon ismevanja na društvenim mrežama, uhapšen radnik benzinske pumpe koji ga je snimao. *Region - Dnevni list Danas*.
https://www.danas.rs/svet/region/momak-iz-laktasa-se-ubio-nakon-ismevanja-na-drustvenim-mrezama-uhapsen-radnik-benzinske-pumpe-koji-ga-je-snimao/ stranici pristupljeno 20. januara 2026.

Danas Online. (2022, 29.oktobar). Vladika Grigorije o smrti mladića iz Laktaša: Za Mladenovo samoubistvo snosimo kolektivnu odgovornost. *Društvo Vijesti.* https://www.danas.rs/vesti/drustvo/vladika-grigorije-o-smrti-mladica-iz-laktasa-za-mladenovo-samoubistvo-snosimo-kolektivnu-odgovornost-video/ stranici pristupljeno 20. januara 2026.

Ђукић Мирзајанц, М. (2023, 15.05). Шта је то Вертеров, а шта Папагенов ефекат? *Filoblog Niš.*
https://blog.filfak.ni.ac.rs/itemlist/date/2023/5/15 stranici pristupljeno 6. februara 2026.

Lajović, V. (2024, 8. januar). Predstavnik NVO " Sačuvajmo život". *Društvo Vijesti*. https://www.vijesti.me/vijesti/drustvo/689086/sve-veci-broj-mladih-u-budvi-podize-ruku-na-sebe-cutanje-i-nebriga-stigli-na-naplatu stranici pristupljeno. 8. marta 2026.

Lajović, V. (2024, 8. januar). Sve veći broj mladih u Budvi podiže ruku na sebe: Ćutanje i nebriga stigli na naplatu. *Društvo Vijesti.* https://www.vijesti.me/vijesti/drustvo/689086/sve-veci-broj-mladih-u-budvi-podize-ruku-na-sebe-cutanje-i-nebriga-stigli-na-naplatu stranici pristupljeno. 8. marta 2026.

Kavaguči, T. (2025). *Za sreću je dovoljna šoljica kafe*. Beograd: Vulkan.

Marković, M. (2020, 26 novembar). *Stadijumi adolescentnog razvolja*. Centar za dečju psihologiju. https://www.decijapsihologija.rs/adolescenti/stadijumi-adolescentnog-razvoja/ stranici pristupljeno 6. aprila 2026.

Mršević. Z. (2023). Govor mržnje i pravo na obrazovanje dece i mladih marginalizovanih grupa, 13.-22. U: *Osma međunarodna naučna konferencija "Društvene devijacije"* Pravo na zdravlje i obrazovanje – univerzalna ljudska prava. Ur: Nebojša Macanović. Banjaluka: Centar modernih znanja. https://cpdt.org.rs/wp-content/uploads/2025/09/Zbornik_Pravo_na_zdravlje_i_obrazovanje.pdf https://zoricamrsevic.in.rs/wp-content/uploads/2026/02/Govor-mrznje-i-pravo-na-obrazovanje-dece-i-mladih-marginalizovanih-grupa.pdf stranicama pristupljeno 6. aprila 2026.

Nedeljnik. (2019, 2. novembar). Znate li šta je Verterov efekat. *Nedeljnik*. https://www.nedeljnik.rs/znate-li-sta-je-verterov-efekat/ stranici pristupljeno 20. januara 2026.

O'Conor, R. C., Sheehy, N. P. (2001). State of the art: Suicidal Behavior. *The Psychologist, 14,* 20-24.

Penev, G. (2014). Senzacionalnost suicida u Srbiji, 1990-2012. *Stanovništvo, 2, 67-89.* https://stnv.idn.org.rs/article/view/96/87 stranici pristupljeno. 8. marta 2026.

Politika. (2025, 6 decembar) Vršnjačko nasilje preraslo u zverstvo: napad na bolesnog dečaka otkriva mračnu stranu naše svakodnevice (video). *Politika*. https://www.politika.rs/articles/details/715532 stranici pristupljeno. 8. marta 2026.

Politika. (2026, 24. januar). Roditeljska „straža" zbog vršnjačkog nasilja. U smederevskoj osnovnoj školi - roditeljska „straža" zbog vršnjačkog nasilja. *Politika.* https://www.politika.rs/articles/details/726996 stranici pristupljeno 20 januara 2026.

Politika onlajn. (2026, 20. mart). Tragedija na Filozofskom fakultetu nije prvi incident, blokader umalo izgubio život. *Politika.* https://www.politika.rs/sr/articles/amp/742331 stranici pristupljeno 6. aprila 2026.

RTS. (2025, 21. decembar). Девојчицу мучили вршњаци, гасили цигарете по кожи - систем без одговора, трауме остају. *Друштво РТС.* https://www.rts.rs/vesti/drustvo/5791094/vrsnjacko-nasilje.html stranici pristupljeno 19. januara 2026.

RSZ. (2025, 15. avgust). *Umrli nasilnom smrću, po poreklu nasilne smrti, polu i starosti.* Republika Srbija: Republički zavod za statistiku. https://data.stat.gov.rs/Home/Result/18030304?languageCode=sr-Latn stranici pristupljeno 20. januara 2026

Seligman, M. (2012). *Istinska sreća : ostvarivanje vašeg potencijala za duboko zadovoljstvo uz pomoć nove pozitivne psihologije*. Beograd: Zavod za udžbenike. COBISS-ID: 194150412

Simeunović Patić, B. (2025). *Osnovi Kriminologije*. Beograd: Kriminalističko policijski univerzitet..

Schneidman, E. (2004). *Autopsy of a Suicidal*. Oxford: Oxford University Press.

Slepčević, Z. (2025, 7. decembar). Nasilje pred kamerom - društvene mreže postale scena ponižavanja vršnjaka. *Društvo | RTS.* https://www.rts.rs/lat/vesti/drustvo/5842656/nasilje-pred-kamerom---drustvene-mreze-postale-scena-ponizavanja-vrsnjaka.html stranici pristupljeno 20. januara 2026.

Tanjug. (2025, 20. februar). Stopa samoubistava najveća u istočnoj Evropi i podsaharskoj Africi. *Svet RTV*. https://rtv.rs/sr_lat/svet/stopa-samoubistava-najveca-u-istocnoj-evropi-i-podsaharskoj-africi_1607926.html stranici pristupljeno 20. januara 2026.

Vreme. (2023, 10. maj). UNICEF: Pazite šta pišete i emitujete. *Vesti Vreme.* https://vreme.com/vesti/unicef-pazite-sta-pisete-i-emitujete/ stranici pristupljeno 3. aprila 2026.

Заштитник грађана. (2024). *Редован годишњи извештај заштитника грађана за 2023. годину.* Београд: Заштитник грађана https://www.ombudsman.rs/index.php/izvestaji/godisnji-izvestaji/7979-2023 stranici pristupljeno 3. aprila 2026.

CHILD AND ADOLESCENT SUICIDE

Dr Zorica Mršević[186], retired principal research fellow at Institte of Social Sciences, and profesor at Faculty of European Legal and Political Studies, Belgrade

Summary: *The subject of the presentation are suicides of children and adolescents, a phenomenon analyzed in the shadow of the fact that every year twice as many people are killed in the world than are killed in war (around 650-700 people commit suicide in Serbia annually, less then 10 percent adolescents and children). Suicide is one of the leading causes of death in adolescents, and in the 21st century the number of suicides or suicide attempts among children and adolescents is increasing. Many young people wait impatiently for their life to "begin", and when it seems too long, they see suicide as a way out. It is believed that disturbed family relationships in 80% of all cases of suicide attempts by children under 15 years of age are directly responsible for the complete failure of children to get involved in life. When society excessively "regulates" an individual, i.e. exerts excessive pressure, this often results in a feeling of life's helplessness. Young people are the second most frequent suicide age group, after the over 50 age group. They are killed due to drug addiction, alcoholism or affiliation with sects. Specific risk factors for young people are stressful situations such as school failure, poor communication with parents and the environment, problems with first loves, the influence of the media (which can cause the so-called "Werther" effect, or "Papageno" effect), availability of firearms, alcohol and drugs. Suicidal behavior is almost never an "impulse without reason" and black and white perception ("this will never go away") is more common among young people. Triggers are often cumulative, no single event is decisive. Stress, loss, conflicts, rejection, long-term helplessness accumulate. The type of dominant triggers for minors are peer violence (including online violence), school pressure, family conflicts, identity and belonging problems. Adolescent suicide is predominantly male, insecure, prone to depression and scared, who gets rid of his fear by being aggressive towards others and himself. In the case of minors (as well as adults), the background of suicide is feelings of hopelessness, worthlessness, depression or anxiety. Loneliness is not seen as an isolated factor, but it is a frequent accompanying element with other factors.*
Even in young (much more often than in adults) potential suicides, timely support dramatically reduces the risk. A conversation that came "on time" often makes the difference, which in this case, is the difference between life and death.

Key words: *suicide, adolescence, feeling of hopelessness, cumulative triggers, family conflicts, school failure, emotional neglect, "Werther" effect*

[186] https://orcid.org/0000-0003-1968-9699

zorica.mrsevic@gmail.com